

Några minnesanteckningar om de kvinnor och män som levde och verkade här i Rossbol under de två första decennierna av 1900-talet!

När jag nu går att infria ett gammalt löfte om att nedteckna mina minnen från barn- och ungdomsår. Hoppas jag att eventuella läsare ska ha benäget överseende ifall någon eller några som varit verksamma här under den tiden blir förbigångna. Den tidigaste händelse som etsades fast på mitt minnes filmremsa var när vi flyttade från Söråker och till Rossbol. Vi anlände hit den 30 mars 1903. jag var alltså inte fullt fyllda två år. Flyttlassen framför det nya hemmet minns jag väl.

”Blegårde”, det lilla stället väster om Båthusviken uppfördes i början eller i mitten av 1880-talet på samfällad mark, som arrenderades av de från Värmland invandrade paret Anne och Johan Eriksson, den förra var född 1852 och dog 1938, den senare var född 1849 och dog 1946, 97 år gammal. De fostrade tre barn. Lina, sömmerska och byns första amatörfotograf, född 1877 och dog 1959, sonen Emil som utvandrade till USA 1907 samt sonen Albert som också utvandrade till USA två år senare.

I **”Västgården”** som blev bolagsägd redan 1896, var Per Eriksson den förste arrendatorn som jag minns. Han var gift med Inga Henriksson och hade med henne dottern Betty, lågstadielärare. Per Eriksson dog 1909 endast 50 år gammal. Ny arrendator blev Per Rosén, som varit värvad vid Jämtlands fältjägare på Frösön i tre år. Han var gift med Brita Matilda (1885-1950), född Östlund. Barn: Ingeborg född 1905, Henny född 1907, Axel född 1909, Rudolv född 1912, Runa född 1914, Ivan född 1916 och Anna-Greta född 1918.

I början av 1930-talet friköpte Per Rosén ”västgårdens” hus, inägor och en del av skogsmarken. Vid Per Roséns död 1949, han blev 75 år gammal, övertogs fastigheten av sonen Rudolv, som i sin tur överlät den till sin f.d. sambo, Ragnhild Pettersson. När lantbruksnämnden i början av 1960-talet genomförde en rätt omfattande omskiftning av byns åkermark kom ”västgårdens” åkermark att delvis tilldelas ”Åtgården” och resten sammanslogs med ”Svengårdens” inägor. Ängs- och skogsmarken tillföll ”nygården”. Detta sedan lantbruksnämnden förvärv av ”västgården” hade fullföljts.

Carl Carlsson, mannen som släppte ”västgården” i bolagshänder, var född i Forsta 1820. Gifte sig omkring 1850 med västgårdsdottern Elin och fick lagfart på ”västgården” år 1857. Elin och Carl fick många barn, men alla utom en blev offer för den vid denna tid så svårt härjande lungsoten. Sonen Olof August föddes 1873 och fick vid vuxen ålder genomgå Kristinehamns Praktiska Skola, som på den tiden hade en speciell inriktning på att ge blivande kommunala förtroendemän nödvändiga insikter i kommunal förvaltning och administrativ planering jämte god kännedom om de lagar och de förordningar som reglerade den gryende demokratiska samhällsutvecklingen. Det var förvisso en värdefull färdkost för den blivande kommunalmannen Olof August Carlsson, som med åren anförtroddes de allra mest krävande uppdragen inom Lockne kommun. Ansvar för kristidsorganisationen under första världskriget med varubrist och en omfattande kortransonering föll på den i organisatoriska frågor skicklige Olof August Carlsson. Han bestod med allas beröm även det mandomsprovet.

Som mångårig kommunalnämndsordförande fick han axla praktiskt taget alla de uppgifter som inom modern kommunalförvaltning är fördelade på specialutbildade socialarbetare. Jag erinrar mej ett särskilt ömmande fall, där Olof August och hans fru Brita ingrep direkt. En fattig föräldralös yngling hade strax efter den sexåriga skolans slut och konfirmationen drabbats av svår ledgångstuberkulos. Han var hänvisad till kryckor för att förflytta sig. Någon

allmän vårdinrättning för dylika fall fanns inte då. Olof August och hans hustru tog sig an den stackars ynglingen för att han skulle få tak över huvudet och mat för dagen. För oss smågrabbar föreföll han finna sig belåten med tillvaron hos kommunalordföranden hans familj. Fastän han var några år äldre än oss, deltog han med tydlig förtjusning i våra enklare lekar, där hans handikapp inte var till hindern. Denne Anton Emanuel Andersson, som var född 1895, blev liksom något av lekkamrat med oss, som var några år yngre. Men våren och försommaren 1911 kunde vi förmärka att han blev mer och mer dyster till sinnes. Ibland fann vi honom gråtande, när vi kom och sökte upp honom. Ofta lyckades det oss att rycka upp honom ur hans depressioner, men han förblev mer och mer otröstlig över sitt olycksöde.

Söndagen den 12 juli 1911 hade Olof August med maka och femårig dotter gått hemifrån för att delta i en på NTO-lokalen ordnad sammankomst. När de återvänt hem saknades Anton Emanuel. Medan hans bärdfolk var borta hade han sökt igen Olof Augusts revolver och gått till snickarverkstaden och befriat sig från sitt hopplösa lidande. Det var säkert en fruktansvärt tung plikt för Olof August att ta sin egen revolver ur den döde Anton Emanuels i döden stelnade hand.

Budet om den tragiska händelsen i "västgårdens" snickarbod vållade allmän förstämning i hela byn. Traditionsenligt slöt grannarna upp och stod de drabbade bi. Vi skolpojkar, som räknat in Anton Emanuel som en av våra bästa kompisar, förnam både sorg och saknad.

Olof August Carlsson hann förutom de betydande insatserna som en föredömligt skicklig kommunalman med att göra värdefulla och av varm idealitet burna arbetsinsatser och ekonomiska uppoffringar för nykterhetsrörelsens utveckling i denna del av kommunen. Han var förvisso den drivande kraften vid tillskapande av NTO-föreningens samlingslokal i Rosshol. För oss som var unga i seklets början förblev den länge den viktigaste samlingspunkten. Där det för många av oss blev ett viktigt avstamp i livet.

Men Olof August förunnades inget långt liv. Redan i 55-årsåldern drabbades han av hjärnblödning med åtföljande talsvårigheter och nedsatt rörelseförmåga. Med envis träning förmådde han ta tillbaka en del av dem som gott förlorat. Ett återfall 1931 ändrade hans liv. Han blev endast 58 år gammal. Hans far, Carl Carlsson, blev däremot mycket gammal, drygt 90 år. Det var en respektgivande gubbe, som fick leva fram till sin död i den stuga han byggt för sin ålderdom. Och den gick i arv till hans ende son och sedan till de enda barnbarnet.

Namnet "**Åtgården**", som i dagligt tal uttalades Åttigår'n, har väl uppkommit genom sitt läge invid vägskalet till dels båthusen belägna där bygatan går rätt ned till sjön och dels med avtag till vänster på den samfällt undantagna vägen mot d.s.k. Sönerbåthusen, av vilka en del i förfallet skick stod kvar i min barndom. Det fanns ytterligare ett sådant vägundantag. De löpte från bygatan mitt i byn och ner mot storflon. Bredden var angiven till tre alnar. Det var Johan Eriksson på Blekgårde som såg till att de blev slagna varje sommar. Samma gällde också bygatornas vägrenar.

Åtgården är den bäst bevarade, när de gäller gammal arkitektur. Den gamla mangårdsbyggnaden är nu byggnadsminnesskyddad. Gården har enligt tillgängliga uppgifter varit i samma släkts ägo ända sedan 1600-talet. Den äldste av innehavarna som jag minns var Per Gustav Olofsson, som fick lagfart år 1870. Han var född 1838 och dog 1920, 82 år gammal. Han hade varit gift med Lisa Olofsdotter från Hammerdal, född 1839, och avled 1913. P.G. Olofsson var en skicklig träsnidare och var ofta anlita av bildhuggare Edler d.y. vid utsmyckning av kyrkobyggnader, bl.a. vid uppförandet av Hammerdals kyrka.

P.G. Olofsson och hans maka överlät Åtgården åt sina två barn, dottern Brita Märta (1866-1948) och sonen Olof August Persson. Brita Märta var gift med Nils Jonsson (1864-1906) De här svågarna fick lagfart på Åtgården 1890. Olof August kom att ägna sig åt affärlivet, varför Nils Jonsson fick ensam lagfart år 1895. Olof August Persson grundade tillsammans med handlanden Gärdin från Brunflo Järnhandelsfirman Gärdin & Persson i Östersund, vilket är ett ännu bestående företag. Så den senare halvan av det välkända företags namn härstammar från Rossbol.

Olof August Persson blev med tiden en mycket mångbetrodd kommunalman i Östersund. Beklädde bl.a. Uppdraget som drätselkammarens ordförande under en lång följd av år i seklets början. Nuförtiden får de som blir betrodda med dom uppgifterna tituleras kommunalråd.

Jag minns Nils Jonsson (1864-1906) som en stor kraftig karl, men blev ändå ett offer för den i detta skede obetvingliga lungsoten. Han blev alltså endast 42 år gammal.

Så då stod Brita Märta som änka med gård och fyra faderlösa barn. Visserligen både fysiskt och psykiskt väl rustad. John, äldste sonen var ändå bara 16 år gammal, sonen Algot 11 år, dottern Elise 7 år och lilla Nanna endast 2 år. Bägge hennes föräldrar levde och kunde trösta, men båda var ändå gamla, så mitt uppe i sorgen stod de tunga plikterna och de många bekymren ändå pockade på både beslut och handling från Brita Märta's sida. Med viljestyrka och klokhet redde hon upp det.

Men med åren mötte nya prövningar. Under första världskrigets slutskede drabbades även vårt land av d.s.k. spanska sjukan, en snabbt förlöpande febersjukdom med ovanligt hög dödlighetsprocent. John, Brita Märta's äldste son, drabbades av den svåraste varianten av denna farsot. När hans situation blev kritisk skulle han få komma in på Östersunds lasarett. Det fanns ingen ambulans på den tiden utan han bäddades ned i en åktrilla för transport till Lockne station för att med tåg nå lasarettet. Men i väntan på tåget avled han. Det var ett hårt slag för hans mor och syskon. John hade bildat familj och efterlämnade maka och två små barn också. Det var rörande att se den sorgestämning som präglade alla de som samlats kring den unge John Gustavs bår, alltifrån den ålderstigne Per Gustav Olofsson. Modern Brita Märta (1866-1948), maka Märta, f. Byström, med de små barnen Nils och Anna, jämte syskonen och de mangrant församlade byborna.

Men ännu en gång nödgades Brita Märta tömma en sorgekalk i botten. Hennes äldsta dotter Elise (1899-1985) hade 1922 gift sig med handelsföretandaren Emil Henriksson, som jämte svågern, Per Algot, fick lagfart på Åtgården år 1925. Hösten 1936 drog ännu en tydlig smittsam febersjukdom genom bygden. Emil Henriksson blev ett av offren, endast 49 år gammal. Där stod Elise liksom sin mor 30 år tidigt sörjande i kretsen av sina fem faderlösa barn, de yngsta endast 2 år gammalt. Stödjande vid sin sida hade hon sin 70-åriga mor och brodern Per Algot (1895-1966), som livet ut förblev Åtgårdens trofaste och omtänksamme vårdare.

Det låg något av jämtländsk bondekulturs värdighet över alla de här tre generationerna husmödrar på den anrika Åtgården. Pietetsfullt fyllde de alla tre de många gånger omänskliga plikter som åligger den som allt skall styra och ställa på en gammal släktgård. Alla tre var väl skickade att genomföra den livsuppgiften. Elise (1899-1985), den senaste av dem hade t.o.m. fått ett officiellt erkännande. Hon fick på sin tid ur landshövding Totties hand mottaga

Jämtlands läns hushållningssällskaps guldbrosch som erkänsla för berömlig husmodersgärning.

”Svengården”, i dagligt tal Svänggå´rn, har måhända fått sitt namn av att den innehafvs av ägare med förnamnet Sven med efterföljande Svensöner. Enligt ägarförteckningen i Per Perssons ”Lockne Socken” får man gå tillbaka ända till den Sven Persson som fick lagfart på Rossbol n:r 5 år 1775 för att få stöd för det antagandet. Gården gick tydligen i samma släkt fram till 1914, då en Anders Bergdal fick lagfart på Rossbol n:r 5. Men en sonson till ovannämnde Sven Persson överlät år 1884 gården till sin dotter Ingrid Märta (1862-1944) och sonen Per Cefastsson. Dottern var gift med Erik Magnus Pettersson. Svågrarna sämjodelade gården och Per Cefastsson byggde nya hus invid den samfällda såg- och kvarnplatsen. Laga delning verkställdes först på tidigt 1910-tal.

För att få en smula kronologisk ordning måste jag få inskjuta att den som överlät Svengården till sin dotter och son år 1884 hette Cefas Persson (1828-1906). Det var en fin och kultiverad gubbe som höll sig med tidningar och tidsskrifter. De senare lät han binda in. Min far ropade in ett sådant band, då det var auktion efter gubben Cefas. Det finns fortfarande kvar här i gården. Mågen Erik Magnus Pettersson (1863-1942) hade i början av 1890-talet öppnat en liten speceriaffär i den västra flygelbyggnadens förstukammare, där de för ett dåtida lanthushåll vanligaste köpvarorna fanns att tillgå. Min två år äldre bror och jag blev ofta bodbud åt vår mor. När vi återvände hem blev vi ibland inropade av gubben Cefas, som då bjöd på ”storfikan” och bröstsocker eller annat godis. Tänk, vad vi gladdes åt denna gästfrihet!

Erik Magnus Pettersson var socknens mest populära auktionist. Han var oefterhärmligt humoristiskt. Ingen kunde som han få riktig fart på budgivningen. Kom de inte nytt bud efter hans ”första, andra tredje gången” så dängde han sin nötta klubba illa kvickt i det utbudna auktionsgodset. Han var flitigt anlitad även långt utanför socknens gränser. Hans uppdragsgivare fick dock se till att inte de av honom högt skattade kaskarnas antal blev alltför många, för då kunde de bli alltför snärjigt för auktionsskrivaren.

Berömmelsen som skicklig auktionist var förvisso välförtjänt, men skötseln av den anrika svärfarsgården blev genom de alltför många auktionsuppdragen eftersatt. Rappningen på den stora stenladugården föll av i allt större och större flagor. Korna blev färre och färre, dom sista fick flytta ner till häststallet för att hjälpa den ensamme hästen hålla värmen över vintern. Hästen, en fuxfärgad finnimport. Lystrade till namnet Mattias. Med sin vita man och svans var de en ögonfägnad för en hästtokig parvel.

Ingrid Märta och Erik Magnus hade inga egna barn. Ur en barnrik familj, där fadern dött och modern drabbats av långvarig sjukdom, hade dom tagit en fosterson, en begåvad yngling som hette Johannes Albert Jönsson (1892-1911). Jag var bara 10 år gammal när han dog, men minns honom som en reslig och hurtfrisk yngling, innan han drabbades av en snabbt förlöpande sjukdom (dubbelsidig lunginflammation) och dog strax efter midsommar 1911. I församlingens dödsbok finns ingen anteckning om dödsorsak. Min parantes grundas på min egen mors utsago.

Detta var säkert ett hårt slag för fosterföräldrarna och sannolikt den direkta orsaken till att de avvecklade både affärsverksamheten och jordbruket. Hemmanet såldes till en trävaruman i Östersund. De behöll undantagsstugan och en bra bit av åkern på livstid. Det tidigare utbrutna torpet norr om ”Kvarnmyran” behöll de också. Gårdens bastu flyttades upp ett stycke och inreddes till ladugård med ett par båsplatser. Men sina auktionistuppdrag behöll Erik Magnus

så länge krafterna stod honom bi. Han blev 79 år gammal. Ingrid Märta överlevde honom ett par år och blev således 82 år.

Nere hos svågern ”nybyggaren” var det bättre ordning. Per Cefastsson var en oförtröttlig arbetsmyra. Hos han och hans Lisa brann flitens lampa både bittida och sent. Där pyntades och målades så snart de tarvades åtgärder på hus eller gård. Han berättade för mej att när han byggde husen på sin gård, så hade han kommit överens med de andra byamännen att få använda bäckvattnet som drev bysågen om nätterna. På dagarna turades de andra om att såga sitt timmer. Men Per Cefastsson hade också de dagliga sysslorna att sköta. Därför påstod han att den här veckan han skulle få utnyttja bäckvattnet alla nätter så var han aldrig ur arbetskläderna. Sov du aldrig någonting på en hel vecka? Frågade jag. ”Jo, je la ärman i kors på bole sän je haad äte å lute me ne sav e’litta feuk”, fick jag till svar. ”Män sa feck je tell e’rektu e’stuga at a Lisa å meg”. Det var kärnvirke i den mannen.

Per Cefastsson var aktsam om sina djur. Jag lade särskilt märke till när han körde slättermaskin varma sommandagar. Då bar han alltid lien på axeln. Jag såg honom aldrig åka på sin Mc Cormic. Medan hans präktiga Bruna, som han själv importerat från Norge, fick en välbehövlig vilopaus drog Per några drag med brynet på sin lie och ansade kring stenar och dikeskanter.

I tonåren var jag många gånger ”dagaman” hos den gode Per. När sättpotatisen skulle ner i jord kom han och ville ha ett handtag. Likaså när den skulle upp på hösten. Han betrodde mej köra hans Bruna runtrunt i körvandringen när det var tröskdags på kulna förvinterdagar. Jag minns gott efter Per Cefastsson. Gjorde man en sak till hans belåtenhet fick man beröm. Det ingav självförtroende.

Lisa var hållen som sparsam till överdrift, enligt svärfadern Cefas Perssons utsago. Cefas hade levat som änklingslänga. En gång kom en av hans gamla vänner på besök och undrade hur han hade det. ”På mej går ingen nöd. I den andra stugan har jag min dotter Ingrid-Märta som håller mej med god och närande mat. Och nere i den andra gården har jag min svärdotter. Idag var hon här med två ägg åt mej, men det ena var rutte och i det andra var det en kyckling”, påstods det att han ha svarat. Gubben Cefas var mycket beläst, och på gamla dagar blev det ett något högtidligt drag i hans sätt att uttrycka sej. Svengårdens ägare och brukare var bärare av en rik kulturtradition. I Per Perssons ”Lockne socken” står det att läsa under rubriken ”Locknefödda studerande i Uppsala” följande: 1840: Sven Håkansson Wagenius, född i Rosshol 1815, stud. 1840, prestv. 1842, t.f. kapellpred. i Linsell, rektor vid Härnösands folkskoleseminarium 1846 och till sin död 1877”. Denne Sven Håkansson Wagenius var farbror till Cefas Persson och brodern Per Håkansson blev bonde och utbildad guld- och silversmed och fick lagfart på Rosshol n:r 5 år 1839.

Per Cefastsson och hans Lisa Katarina hade två barn: dottern Ida född 1882 och sonen Cefas född 1886. Ida gifte sig som endast 18-årig med köpman Erik Johansson i Östersund, och Cefas drogs tydligen mer åt affärs- än modernäringen. Han blev de nystartade Åhlén & Åkerlunds förlags mest framgångsrika representant här i bygden. Han prånglade ut både ”Veckojournalen” och ”Allt för alla” i snart sagt varje gård.

Vid det laget hade den framgångsrike ”nybyggaren” Per tröttnat. Liksom sin svåger Erik Magnus avyttrade även han sin halva av gamla Rosshol n:r 5 till trävaruhandlare inne i Östersund med undantag för fritidsfastigheten Sparvnäsudden. Efter skiftande ägarbyten beviljades ny lagfart år 1918 för Petrus Erik Karlsson från Hällesjö. Han var född 1850 och

avled 1934. Makan Maria var född 1860 och avled 1944. De hade tre barn: Hjalmar, Bengt och Hedvig.

Samma år, alltså 1918, beviljades lagfart på den ursprungliga delen av gamla nr:5 för Nils Otto Jönsson (1893-1957), en yngre bror till Ingrid Märta och Erik Magnus Petterssons avlidne fosterson, Johannes Albert Jönsson (1892-1911). Genom detta förvärv ställdes Nils Jönsson och hans maka Alma f. Nilsson (1895-1970) inför en gigantisk arbetsuppgift. Nergångna hus och förfallen gård. Stenbundna och i stort sett odränerade ägor. Men med enorma mått av mod, mångsidig kunnighet och en aldrig sviktande energi och ekonomisk omtänksamhet lyckades de förverkliga sina djärva föresatser att återställa den anrika Svengården till dess forna glans. Att son och söner fullföljt deras föredömlig kulturgärning är berömvärt.

Ibland blir jag tveksam om hur benämningen Svengården uppstått. Var det måhända därför att den gamla vägen ned till den gemensamma kvarn- och sågplatsen svängde ned genom gamla nr: 5-s gårdstun? Så länge jag kan minnas har det uttalats Svänggå'n. Jag är tveksam. Tyvärr finns det inte längre någon att fråga. Men den nuvarande vägen ned genom björkallen tillkom ju först vid laga skiftet omkr. 1870.

Gamla Rossbol nr:6 har nog fått namnet ”Ustgår'n” för sitt läge längst österut före bysprängningen. Även Ustgår'n är säkerligen en gammal släktgård. Det dominerande mansnamnet är Lars. År 1838 fick Henrik Ersson från Förberg i Revsund lagfart på Rossbol n:r 6. han var gift med Agnes Larsdotter från Ustgår'n. Henrik och Agnes hade endast två barn: Maria Magdalena (1837-1920) och Anna Märta (1845-1931) De här två systrarna hade genom sin farmor, född Rickman som dotter till majoren Henrik Wilhelm Rickman på Kungsnäs i Näs en märkli antavla som sträcker sig ända in i 1500-talet och där det blå blodet tydligen inte tilläts bli uppblandat, förrän den här fröken Rickman begick sin messallians i Förberg i Revsund.

Maria, som var äldst av de här systrarna gifte sig med Johannes Månsson från Åkern (strax bortom Linehäll). Även Maria och Johannes begränsade barnantalet till endast en son och en dotter. Sonen, som i dopet fått namnet Erik, visade ringa intresse för att axla sin faders yrke. Dottern Anna-Lisa gifte sig med Per August Stjernström från Haxäng och födde i äktenskapet med honom år 1886 dottern Ida Mathilda, som redan vid två års ålder blev moderlös genom Anna Lisas sjukdom och död 1888. Ida Mathilda fick sitt hem hos sin mormor fram till folkskoleåldern. Under tiden hade Per August Stjernström ingått nytt äktenskap och blivit fastighetsägare i Brunflo stationssamhälle, dit Anna Mathilda också flyttade. Hon var i vart fall konfirmerad i Brunflo församling. Hon gifte sig 1920 med lokföraren Erik Gustaf Bergström, född 1891 i Långele. Makarna Bergström förblev bosatta i Östersund. I äktenskapet föddes endast ett barn, en son som i dopet fick namnen Erik August, f.1922. Denne Erik August fick en god handelsutbildning och har verkat inom olika revisionsföretag och är bosatt i Stockholm.

Om det var Anna Lisas och Johannes Månssons frånfälle som var den direkta anledningen till att Rossbol n:r 6 kom i bolagshänder har nedtecknaren av de här minnesbilderna inte lyckats bevisa. Men att Maria Månssons son Erik så sent som 1893 fortfarande var bosatt i Rossbol framgår av ett mycket bra gruppfoto av byns ungdomar, där Erik Johansson sitter i den främsta raden. Den här bilden är alltså tagen samma år som Henrik Johansson från Borgsjö i Medelpad fick lagfart på Rossbol n:r 6. om nu uppgifterna i Per Perssons ”Lockne socken” är tillförlitliga förstås. Enligt Erik August Bergström hade Erik Johansson etablerat sig som

affärsman i Stockholm redan före sekelskiftet. Där gifte han sig med Stina Öhlund, Västerbottensflicka och krogserveritris i Stockholm. Några år in på det nya seklet återvände Erik med Stina till hans födelsebygd, där han förblev sågverksarbetare ända fram till pensionsåldern. Äktenskapet förblev barnlöst. Johannes Wilhelm Månsson var född 1836 och avled 1888.

Maria Månssons syster, Anna Märta (1845-1931) berättade för mej förhistorien till att Henrik Johansson blev ägare till Rossbol n:r 6. Han var ägare till ett stort skogshemman i östra Borgsjö socken. Genom en katastrofartad våldeld hade han och hans stora familj (hustru och 11 barn) han blivit husvill. En av delägarna i dåvarande Lockne sågverk, E.O.Sundin i Stavre, föreslog att Henrik Johansson skulle få överta "Ustgår'n" om han som likvid lämnade sin brandhärjade gård i Borgsjö. Utan att ha varit till Rossbol slog Henrik Johansson till. Enligt Anna Märta lär han under hela sitt återstående liv känt sig illa behandlad. Sundin, som även var stor hästhandlare, överlät ett präktigt sto som mellangift. Det lär ha dämpat den missnöjde Henriks "byxånger".

Denne Henrik Johansson (1834-1919) fick enligt Per Perssons "Lockne socken" lagfart på Rossbol n:r 6 år 1892. Med sin hustru Ingeborg Henriksdotter (1841-1923) och deras 11 barn flyttade de från Ensillre i Medelpad till Rossbol för att ta sin nya boplats i besittning.

Barnen hette: Johan (1867-1907), Jonas (1868-1946), Inga Alberta (1870-1951), Brita Christina (1871-1936), Anders (Ante) (1875-1950). Peter Hindrik (Per Rosén) (1877-1949), Hans Erik (1880-1922), Anna Erika (1882-?), Harald Hilmar (1884-1968), Emil Reinhold (1887-1936), Emma (1889-1961).

Utrymmet medger inte att avporträttera alla dom här syskonen. Men det han nämns att sedan Henrik Johansson av åldersskäl överlätit gården till kronjägaren på Vikbäckens kronopark Ante Henriksson och hans bror Hilmar, som då var gift med lärarinnan vid Rossbol-Haxängs småskola, Sigrid Pettersson från Bodsjöböle. De här två bröderna gjorde en okonventionell sämjedelning och inrättade varsina djurstallar. Dom fick gemensam lagfart år 1918.

Både Hilmar och Anna emigrerade till USA. Hilmar reste ut år 1910 och återvände 1916. System Anna reste något år senare till USA och levde till långt upp i åldern. Hon var dem som av den här stora syskonskaran som uppnådde den högsta åldern.

Ett visst drag av musikalitet drar genom den här släkten. Jonas trakterade sin fiol och Emil spelade esskornett i den blåsorkester som fanns här i byn i det begynnade 10-talet. Emils yngsta dotter, Gölin, är född med en vacker sångröst som många gånger skapat njutbara upplevelser i bl.a. Lockne kyrka. Tack för dom, Gölin!

På det kulturella området i övrigt har Sigrids och Hilmars äldste son Widar, som i egenskap av mättningsingenjör vid Lantmäteriet gjort en av Rossbolborna mycket uppskattad forskningsinsats genom sin dokumentation av laga skiftet över Rossbols by under åren 1869-1870. Med den skriftliga utformning han gett den har han avslöjat en stilistisk talang av mindre vanligt slag. Tack Widar!

Här skall bara tilläggas att undantagsgumman Maria Månsson överlevde Henrik Johansson i bra precis fyra år. Hon hade då uppburit sina födorådsförmåner i nästan 30 år. Det var väl nästan obligatoriskt att när trävarubolag stod som köpare att de intecknade födorådskontrakten blev en trygg försäkring mot svält på ålderns dar

Sögården med det gamla numret Rossbol n:r 3 låg före bykärnans sprängning med alla sina åbyggnader insprängd mellan Åtgården och Ustgården. Sista beviljade lagfarten på den odelade 3-an gällde Per Ersson (f.1806), som endast hade tre söner: Erik (1837-1905), Nils Magnus (1839-1899) och Anders Olof (1843-1918). Den äldsta av den här brödratrion hade redan 1862 gift sig med den ett år yngre Johanna Johansdotter från Tand (1838-1916) och på ett av Sögårdens utskiften längst österut i byn och där uppfört nya gårdsbyggnader. På denna nya boplats, som fått namnet Härrsve, fick han lagfart år 1864 enligt uppgifterna i Per Perssons "Lockne socken". Hans två yngre bröder blev de enda som i samband med laga skiftet blev ålagda flyttning till ny i mitten av byn anvisade byggnadsplatser. Det ingick förvisso i den slutliga uppgörelsen i samband med laga skiftet att dom som fick sitta i orubbade bo skulle bistå de flyttningspliktiga med både ekonomiskt stöd och arbetsinsatser. Men det var uppenbarligen gigantiska arbetsuppgifter de här två bröderna ställdes inför. Gamla hus skulle rivas, brunnar och källare grävas upp och muras. De tekniska hjälpmedlen var primitiva. Visst var den gamla vattensågen till viss hjälp. Där kunde dom efter snörika vintrar då vårsolen omvandlade det tjocka snötäcket ända uppifrån Espnäs- och Hagaskogarna till ett vattenflöde som satte det stora vattenhjulet i rotation så att det gick såga bräder, hyvla tak och mala sönder någon kornsäck för vårens tunnbrödsbak. Berättelserna om hur slitsamt dom hade det för att jamsides med slätter och skörd hinna få tak över huvudet murstockar med tillhörande spisar för husvärmens skull inför den vinter som de skulle försöka överleva i de nya hemmen. Men både Nils Magnus och Anders Olof var i sina bästa år så de lyckades. Bägge var de händiga och tilltagsna. Nils Magnus som var min morfar var död när jag föddes. Men hans bror levde ända fram tills han fyllt 75 år 1918. Han var en mycket god berättare. Han påstod att det i hans ungdom var det ett traditionellt mandomsprov att kunna hugga en någorlunda dragfri timmerknot. Hårda examensprov även på den tiden.

Sögårdens gamla mangårdsbyggnad av traditionell tvåvåningstyp delade de här bröderna. Den ene tog övervåningen och den andre bottenvåningen. Båda stod med oinredda vindar långt in på det här seklet. Var sin stallänga timrade de nya. Den ene fick behålla det gamla häbbret och den andra den gamla trösklogen. Smedja och bastu flyttades också och förblev gemensam egendom.

På den här tiden ägde Rossbolsbönderna alltså den 3000 hektar stora "Rossbolbumächa" nere vid Medelpadsgränsen i Bodsjö. En sentida ättling har svårt för att fatta hur de kunde hinna med att "buföra" ända ditner med kreatur och allt det som krävdes för de unga butösernas livsföring och möjligheter att tillvarataga och förädla kornas mjölk. Allt detta jämsides med alla husflyttningsbestyr. Otroliga arbetsprestationer!

Anders Olof, eller Ante som han grannar emellan alltid kallats, var gift med Anna Märta Henriksdotter, syster till Maria Månsson i Ustgården. Med henne hade han följande barn: Märta Augusta (1877-1965) Per Henning (1874-1908), Brita (1879-1952) Olof (1882-1963) Erik (1885-1951) och Magnus Wilhelm (1890-1918) s12

På initiativ av Olof, som i slutet av 1890-talet som studerade vid folkskoleseminariet i Härnösand, antog alla de här syskonen namnet Renström. Detta släktnamn hade burits av ett par studerande släktingar i senare delen av 1700-talet. Båda dessa dog utan att efterlämna några arvingar.

Brodern Nils Magnus blev rågranne med sin bror Ante, som genom lottdragning fick sina åbyggnader några famnar närmare sjön, vilket alltid ansetts som en fördel. Risker för de

fruktade nattfroster ansågs öka med avståndet till sjöstranden. Byggnadernas placering gjordes lika, men spegelvända.

Antes äldste son, Per Henning, var nog på ett tidigt stadium utsedd till att överta Antegården. Men lungnoten tog någon tribut varje år i seklets början. Nils Jonsson i Åtgården dog 1906 endast 42 år gammal. Året därpå gick Johan Henriksson bort 40 år gammal. Straxt före midsommar dog Per Henning Renström endast 34 år gammal. År 1909 avled Per Eriksson i samma förödande farsot endast 50 år gammal Han var vid sitt frånfälle arrendator på Västgården. Lungtuberkulosen hade vid den här tiden utvecklats till en allvarlig folksjukdom som samhället med inrättandet av den första sanatoriebyggnaden vid Solliden i början av 1910-talet. Om inte framgångarna blev allt för påtagliga så kunde smittospridningen begränsas.

Per Hennings bortgång var ett hårt slag för Ante. När han därtill samma sommar av en hjärnblödning satte ner hans både tal- och rörelseförmåga, började han rusta upp undantagsstugan som en förberedelse för att avveckla gårdsbruket. Hans näst äldste son, Nils Erik, som efter 3-årig värvning vid Jämtlands fältjägare gick med planerna på en utvandring till USA gjorde Ante och hans Anna Märta slag i saken och höll hösten 1911 auktion på jordbruksredskapen. Påföljande vinter sålde han den gård han byggt upp till Nils Magnus Johansson från Revsund, vilken våren 1912 flyttade hit med hustru Margareta och tre barn. Men efter endast fem år sålde han gården till Bengt Svensson från Börjesjö i Sundsjö, vilken flyttade hit våren 1917 med hustru och fem barn. Så den 74-åriga Ante måste uppleva ännu ett ägarskifte på det som han under ett strävsamt liv åstadkommit. Ante dog några veckor efter sin 75-årsdag våren 1918. På hösten samma år dog hans handikappade son Magnus Vilhelm som ett av byns offer för den då härjande Spanska sjukan, endast 28 år gammal. Anna Märta blev 86 år gammal. Söm mycket skicklig tunnbrödsbagerska gick hon träget dagaman i de flesta av byns gårdar långt upp i ålderdomen. Var det modet och kraften från de gamla krigarläkterna Kungsnäs och Galhammar som höll brödkavlarna i rullning så länge?.

Nils Magnus Persson (1839-1899), som blev "Förmäld med Brita Olfsdotter Från Hunge den 21 juni 1866" Enligt brudgummens egna anteckningar på försättsbladet i hans digra andaktsbok, som är väl bevarad här i gården. I detta äktenskap föddes tre barn: Per Olof Nilsson d.ä. , Per Olof Nilsson d.y. och Märta Katrina Nilsson. Barnens födelseår finns inte antecknade, men den förstnämnda dog som spädbarn under ett julbesök i mammans föräldrahem. Per Olof d.y. (1873-1937) ock Märta Katrina (1875-1955) förblev deras ända barn. Den sistnämnda gifte sig 1898 med faktorn Johan Lindström vid Fagerviks AB i Söråker i Hässjö församling i Medelpad. Per Olof gifte sig 1900 med Lisa Abrahamsdotter från Hammerdal. Våren 1899 avled Nils Magnus i en snabbt förlöpande lunginflammation vid nyss fyllda 60 år. Sommaren 1900 avled hustrun Brita under tragiska omständigheter. Det blev Nils Magnus Perssons sterbhus några år med Per Olof som självskrivnen föreståndare. Av efterlämnade brev framgår att den bortgångne Nils Magnus inte förberett något ägarskifte, men att Per Olof räknade med att få bli den nya länken i den långa släktkedjan framgår tydligt av den ombyggnad och modernisering av ladugården som han genomförde sommaren 1902. Men Märta Katarinas längtan tillbaka till Sögården var stark. De efterlämnade breven bär vittnesbörd om att det blev något av auktion mellan de två syskonen. Märta Katarina vann envigen, så våren 1903 den 30 mars flyttade vi hit. John skulle då om några veckor fylla 4 år, Helge 2 år och lillasyster Svea endast halvårs gammal. Far behöll sitt arbete och pendlade mellan Söråker och Rossbol. Vår mor var i sin krafts dagar en både fysiskt psykiskt välrustad kvinna. Med från Medelpad hade vi en praktiskt erfaren och arbetsvillig dräng vid namn Fredrik Norberg. I början av år 1905 fick vår far, Johannes Lindström, som var hans

fullständiga namn, erbjuden att bli föreståndare för ett större sågverk i Kovda uppe vid Vita Havet i Ryssland. Där blev han kvar till våren 1907 med undantag för kortare hembesök vid jul och somrar. När då nämnde Fredrik Norberg beslutat sig för att emigrera till USA stannade Far hemma och blev bonde för gott. Med hjälp av sommardrängar skötte han gården till dess John och jag kom upp i arbetsför ålder. Vilket skedde långt före skäggbrottet på den tiden. Vi fick efter hand ytterligare två bröder: Karl Aksel f. 1904 och Sten Sture f. 1915. På hösten samma år som vi flyttade hit bosatte sig sej mina farföräldrar, Joan Lindström (1837-1905) och Sara Greta Lindström (1827-1910). Dom bodde tidigare i Bjästa, Nätra församling i Ångermanland.

Nygården fick väl sitt namn av att den med stor sannolikhet var den första utbrytningen, ur den gamla bykärnan. År 1769 beviljades lagfart åt dels Olof Ersson och dels Per Ersson på var sin halva av det ursprungliga hemmanet Rossbol n:r 1. Lagfarterna beviljades år 1769. Den slående likheten mellan efternamnen ger anledning antaga att dom var bröder. Senare lagfarter: 1902 till Katrina Eriksson, änka efter Nils Jonas Eriksson (1854-1901) och 1918 till Nils Erik Nilsson (1886-1949), som 1912 gifte sig med Gerda Jönsson (1890-1967) från Ede 1912. Barn: Karin f. 1912, Ejnar f. 1915 och Erik f. omkr. 1920. Nils Erik Nilsson var för sin tid en duktig jordbrukare. Han var initiativtagare till att tillsammans med skrivarens far inköpa byns första radsåningsmaskin år 1907. Med den bistod dom grannarna mot en ersättning av blygsamma 65 öre mälningen om dom som anlidade dem höll med häst och körkarl. Skrivaren var med sin far när dom provkörde den läckert målade maskinen. Nils Eriks Mamma-Katrina stod också som åskådare. Hon var känd som en duktig såningsman-kvinna. Det var en gammal sedvänja att det var kvinnorna som svarade för kornsådden. När hon såg det ovanliga ekipaget rulla bort över åkern vände hon till sin son och yttrade buttert :” Jaha, då e’je int’betrodd te så längre je nu”. Den goda Katarina var säkert en duktig bondmora. Inga sorger och bekymmer kunde minska hennes outtröttliga energi. Sonsonen Ejnar blev den nye bonden efter Nils Eriks bortgång.

Gäle. De första av den släkt som allra sist använde den här fastigheten som jordbruksgård var Nils Magnusson från Haga Som fick lagfart på denna halva av odelade gamla 4-an år 1870. Han var änkling med ett enda barn, dottern Erika, som blev gift med Andreas Eriksson från närmsta granngården, Nygården, som n:r tre i den talrika brödraskaran där. Nils Magnusson var född 1835 och dog 1911. Han fick en vekligt duktig måg i denna Andreas Eriksson. Han timrade ny stall- och ladugårdsbyggnad, skicklig timmerman som han var Han rev ner den gamla mangårdsbyggnaden och byggde en ny på kilad stengrund. Han och hans Erika fick fyra pojkar :Nils Emanuel f. 1886 Hilding (1890-1965), Hjalmar (1899-1972) Severin f. 1905.

Andreas var en outtröttlig arbetsmyra. Han födde upp slakt och med troget bistånd av sin Erika körde han med häst in till Östersund och torgförde sina slaktprodukter. På vintern låg han ute med sina isnät så att tidvis kunde han bjuda ut både kött och fisk. Var det inget annat som trängtade efter hans flitiga händer, så var det nyodlingen upp mot Stegmyren som fick sig en omgång så länge han såg. Den nyodlingen fick namnet Flåhacka, och den benämningen tror jag även de nya ägarna respekterar. Men jag såg aldrig någon av hans storväxta söner stå honom bi där. Mamma Erika hade en omvitnad skicklighet i huslig pedagogik. Hennes pojkar förblev sannerligen inte sysslolösa. Om jag minns rätt höll dom alltid god ordning och väl pyntat omkring sin för god administration väl lagda moder. Ja, Hilding hade väl fullt upp med att hålla sina Disa och Pomra välryktade för handelsresorna till Östersund, åtminstone fram till dess den här familjen blev byns pionjärer som egna bilägare genom inköp av en fabriksny T-Ford. Den kunde de med återhållen stolthet parkera på kyrkvallen och sippa trängas i

kyrkstallet och bära hästlukta in i helgedomen Även i sina ystraste ungdomsår deltog inte de här pojkar i någon större utsträckning i de förlustelser som NTO-föreningen anordnade.

Vi andra föreställde oss att dom levde ett klosterliv i miniformat. Men efter 1929 då Andreas blev den självklare härskaren fick han hålla bröllop för alla sina fyra söner.

Den som knackar ner de här anspråkslösa minnesbilderna upphörde aldrig att beundra den strävsamme Andreas. Att han fick avnjuta sitt otium hos sin väna svärdotter Agnes tyckte jag verkligen var välförtjänt. Makan Erika var född 1862 och dog 1929. Hennes enorma viljestyrka förblev obestridd!

Härrsve. Åbyggnaderna här uppfördes omkring 1860 av Erik Persson, äldste son till den siste ägaren av Rossbol n:r 3 före laga skiftet, Erik Persson hade alltså byggt på ett längst österut beläget utskifte till d.s.k. Sögården Erik Persson (1832-1905) var gift med Johanna Johansdotter från Tand (1839-1916). Barn : Per Eriksson (1859-1909), Johannes Eriksson (1867-1961) och Märta (1872-1961). Sonen Johannes fick lagfart på Härrsve år 1900.

Han var gift med lärarinnan Helena Otilia Eriksson från Stugun (1879-1944), Barn : Erik f. 1901 Ester f. 1903 Elise f. 1905, Eleonora f.1907 Erland f. 1912 Per f. 1913 Gunborg f. 1916. Johannes Eriksson överlät år 1905 gården till systemen Märta och hennes make, Erik Olof Pettersson (1870-1948) vilka återvänt från USA med barnen Agnes f. 1909 Erland f. 1911 och Gunnar f. 1913.

Om Erik Persson och hans Johanna hade något undantag utöver det pyttelilla köket och den ännu mindre kammaren i huvudbyggnadens östra del har inte kunnat dokumenteras lika lite som det gått att få en förklaring till varför dom fick en så blygsam del av fädernesgården i samband med laga skiftet. Det var alltså ett av byns minsta hemman Johannes Eriksson övertagit efter sina föräldrar. På detta skulle nu två hushåll få en betydande del av sin bärning. I seklets början fick handeln med stråfoder en ökad omfattning. Där hakade den nyblivna bonden på. Han skaffade sig en efter dåtida betraktelsesätt ganska modärn höpress, visserligen handdriven, med tillhörande decimalvåg. Med denna kuskade Johannes runt i bygderna där han då fick ett välbehövligt ekonomiskt tillskott. Vintertid minns jag att han åtog sig timmerkörning. Hans äldste son, Erik, gick liksom jag i sexan på Haga skola vintern 13-14 Och han fick ledigt från skolan för att hjälpa sin far som hade ett körarskifte på Rossbolsskogen. Den vintern fyllde vi 13 år. Erik följde sin far på timmerkörning i flera vintrar därefter, t.ex. Skjö i Kyrkås och Våle i Bodsjö. Johannes höll sig med bra hästar. T.ex. Den där ovanligt kraftiga valacken han köpte från Offerdal.

Johanna och Erik Persson hade redan år 1891 åtagit sig vården av en utvecklingsstörd kvinna från Näsmansgården i Haxäng. En vårduppgift som Johannes och Helena övertog i samband med ägarskiftet på gården. Det var ett svårskött vårdfall åt vilket inretts ett bostadsrum i ekonomibyggnaden som försetts med separat uppvärmningsanordning.

Det var säkert en obeskrivlig lättnad för Helena när den gravt utvecklingsstörda kvinnan fick ny bostad och vårdare hos Juliana Olofsson i Haga. Då hade hon vistats på Härrsve i 25 år. Hon dog 1928.

Åtehägna. Ursprungligen var detta ett under Åtgården upplåtet dagsverkstorp med några mälningar uppbruten åkermark, beläget ett stenkast öster om Revsunsvägen där bygatan ansluter mot denna. Åbyggnaderna var en timrad torpstuga av modell äldre och ett mycket primitivt stall för en ko. Vederlag för att besitta detta utgjorde en veckas slätterarbete för både mannen och hans hustru om året.. Som ny innehavare av dagsverkstorpets Åtehägna blev från början av 1890-talet Västgötabördiga skomakaren Anders Johan Olausson. Han hade hamnat på dessa nordliga bräddgrader via sin äldre bror Karl, som var banvakt vid norrländska

tvärbanan efter sträckningen mellan Brunflo Och Pilgrimsstad. Det lär ha varit ett åtråvärdigt mål för meriterade järnvägsbyggare att få bli banvakt. Då var ju problem med både jobb och bostad lösta. Intill bägge de banvaktstugor som alltjämt står kvar på Rosbolsskogen fanns då två landsvägskorsningar, bägge bevakade av respektive banvakters lagvigda. Sommaren 1917 byggde SJ en två km, lång ny sträckning av gamla E 75 och gjorde vakthållningen överflödig.

Tillbaka till Anders Johan Olausson, som med tiden ändrade sitt namn till Olsson. Redan år 1895 hade han undertecknat Charterdokumentet för den NTO-föreningen med sitt nya efternamn. Det där Olausson har tydligen följt med flyttningsbeviset in i kyrkböckerna.

Vi som var unga då kallade dagsverkstorpet här rätt och slätt för "Olssons" .

När den utlärd unge skomakaren Anders Johan Olsson (1855-1936) fått visshet om att det i byarna på östra sidan om Locknesjön inte då fanns någon utlärd skomakare beslöt han sig för att resa upp till Jämtland för att söka arbete. Väl framme hos sin bror Karl, som hade bott några år och hade många bekanta som beredvilligt bidrog med att bringa kännedom om att det hederliga skomakaryrket blivit representerat även i Locknebygden.

Den då alltjämt rådande sedvänjan att yrkesfolk skulle vara berättiga till arbetsplats och nattvila jämte kost i den tillfälliga arbetsgivarens hushåll. Under dom betingelserna tog mästern Anders Johan sin egenhändigt tillverkade axelväska över axeln för att med yrkesskicklig finess ägna sig åt jämtars fotbeklädning. I denna väska förvarade han alla de prylar och material som krävdes för reparationer. Var det fråga om nytillverkning fick han ta med sig sin begränsade upplaga av läster. Vid sina vandringar från gård till gård och från by till by kom han en dag till den gård i byn Espnäs som låg närmast rågången mot Dövikans skifteslag . Där stiftade han bekantskap med ett par av gårdens unga döttrar: Märta Greta (1867-1946) och Sofia .Båda i 20-årsåldern och med flicknamnet Gustavsson .Det blev Märta Greta som slutligen fångade den invandrade västgötens stora intresse och i vederbörlig tid fick han henne med sig till prästen .Men henne kunde han inte släpa med sig liksom sin axelväska. Som en nödlösning uppbringades en pytteliten lägenhet om ett rum och kök i en gård i Rosbol Märta Greta nedkom med flickebarnet Brita år 1890. Under något av de första åren på 90-talet blev det under Åtgården upplåtna dagsverkstorpet Åtihägnadigt. Anders Johan Olsson lät inte detta tillfälle gå sig ur händerna. Där såg han en möjlighet att få en stationär skomakarverkstad i torpstugans kammare. Här föddes under 90-talet ytterligare tre barn :Gustaf (1893-1977) Anna (1895-1983) Karl (1898-1978) Britas dödsår saknas. Denna syskonkvartett växte alltså upp i en bostadsmiljö som redan då betraktades som undermålig. Men mamma Märta Greta såg tydligen till att det inte saknades närande kost på torpstugans bord. Alla fyra var alltså väl rustade att träda in på de jobb som stod lediga då grundskolans sjätte klass var genomgången. Flickorna tog pigttjänster ute i byarna. Gustav satt några av sina tidigare ynglinga år som lärling på andra sidan av sin fars skomakarverkstad men tycktes inte få utlopp för de fysiska krafter han var i besittning av. Det blev skogsarbete, där även lillebror Karl började praktisera. Att det inte förekom något pjåsk med de midjesmala flickorna eller de onekligen högresta killarna ska här nänas följande upplevelse: De tre äldsta bröderna Ekberg i Haga hade av sin morbror häst och virkeshandlaren Erik Jonsson i Östersund anstälts som utdrivare av en större stämpling i Husås, Norra Lit. Jonas, den äldste av dem skulle bli en av huggarna hade vidtalat Gustav och Karl att följa med till Husås. En smällkall januarimorgon 1914 var på väg till skolan i Haga stod det två stora lass med framförallt hö utanför skomakarnas stuga. Ut kom Gustav och Karl med matspannar och sängkläder. Hur många minusgrader det uppmättes i Rosbol den dagen är glömda, men bröderna Ekberg har många gånger berättat om den i arktisk kyla företagna färden upp till avverkningsplatsen i Husås, då det var minus 52 grader vid passerandet av landsvägsbron över Indalsälven i Söre, Lit.

Väl framme installerades de i för dem reserverade husrum och stallar. Här på Husåsskogen fick den då 16-åriga Karl begå sitt mandomsprov i det krävande yrke som kom att dominera hans livsverk.

Sedan makarna Olsson i början av 1920 talet fått friköpa det lilla dagsverkstorpet inleddes en länge planerad upprustning av torpets byggnader. Början skedde med virke från det rivna Rysspavlustorpet vilket räckte till både ett kreatursvänligare för Märta Gretas ko och en plats för den händige Gustafs hyvelbänk. På det mycket fallfärdiga gamla kostallets plats uppfördes sedan ett uthus inrymmande vedbod, förråd och på övre planet några sovplatser för sommarbruk.

Men den gamla torpstugan fick bida in tid. Orsakerna kan bara spekulera kring. Den inbitne ungarlen Gustaf hade nog länge trånat efter en egen vrå för att ostörd få ägna sig åt sitt lilla kära bibliotek. Karl hyste säkert lika stor åstundan till en människovärdigare bostad för sig och sin lilla familj. Under deras flitiga händer växte så fram en tidsenlig stuga i två plan. På det nedre fick Karl och hans familj två rum och kök och Gustaf sin röstkammare med söderfönster. Båda med normala bekvämligheter fastigheten blev ansluten till byns gemensamma vattenförsörjning.

Men bröderna Gustaf och Karl Anderssons nybyggarlust var därmed inte helt tillfredsställd. Resterna från det rivna Rysspavlustorpet bröt för hårt mot det de redan åstadkommit. Gustaf som varit både arkitekt åt det de tidigare uppfört, kom med en färdig plan över hur en ekonomibyggnad för ett mindre lantushåll skulle ut och där alla tänkbara behov respekterats. Det dröjde inte förrän där stod en byggnad som i stil och utformning inte störde samklang. Bröderna Andersson var säkert fullt berättigade att följa det bibliska föredömet och säga att allt var ganska gott.

S. Nolgården. (Håkas) Denna brukningsenhet var långt före laga skiftet utbruten ur gamla 6-an och ägdes då av indelte soldaten Hans Munter, som var född 1815 i Bodsjö. Fastigheten förvärvades på 1889-talet av Håkan Nilsson från Bye i Marieby. Denne medförde vid flyttningen till Rossbol hustrun Kerstin Nilsson (Håkakersti) (1836-1914) och barnen Regina (1868-1922) Jonas (1873-1952) och Emma (1877-1952) jämte svägerskan Ingeborg (18937-1919) (Imbar i Håkas). Fadern Håkan gick tydligen bort före sekelskiftet och hur länge det förblev sterbhus är för skrivaren okänt, men Jonas och hans systrar fortsatte till synes i god sämja att driva den gamla Håkagården efter de gamla rutinerna. Men det har inte kunnat styrkas att de var leverantörer till det år 1905 mejeriet i Dövik.

En bit norr om de övriga gårdshusen stod en gammal grå bagarstuga, där Regina och Emma varje fredag tillverkade en stor klädkorg full med nybakade skorpor vilken de bar emellan sig bort till diversehandlaren framme byn och Jonas åtog sig skogskörslor för att på sitt sätt förstärka ekonomin. En vinter låg han nere på Kyrkkilen i Bodsjö på skogsdrivning med gårdens andra häst. Då, när det höförråd som Jonas kört upp på skullen tog slut. Fick Regina och Emma ta den lilla dragskrindan och hämta kornas hö från den närmast belägna ladan. Arbetsfördelningen mellan Jonas och hans systrar medförde ju att nästan inget karlgöra fick stå främmande för Regina och Emma. Regina var förresten en riktig hejare bakom lieorvet. När Jonas kom med sin slåttermaskin körde han inte många varv förrän Regina kom med sin lie och putsade väg- och dikeskanter.

Men 1919strax före slåttern drabbades Regina av en hjärninfarkt med omfattande förflamning. Det var säkert ett svårt slag för Jonas och Emma. Enligt tidens sed och i samråd med dom själva gick budet om en man från varje gård till det som kallades ”slåttgäspa”. Budskapet hade inte varit förgäves. Folk, både men och kvinnor, hästar maskiner, räfsor för både häst och händer så innan solen gick ner var Håkagårdens höskörd redan i hässjorna. Detta var skrivarens både första och sista ”slåttgäspa”. Uppbåd av det här slaget hade ibland något av tragik över sig, men uppfattades av oss som då var unga ha en lustbetonad nyans. Regina dog 1922. Lagfart på denna fastighet fick Håkan Nilsson 1887. Jonas Håkansson fick lagfart 1917.

N. Nolgården. (Jäns Anners) Lagfart på denna del av gamla Rossbol 6 fick Jöns Olofsson, f. 1827. Enligt husförhårsprotokoll från 1870 hade han med hustrun Agnes Mårtensdotter barnen: Olof f. 1857, Anna f. 1862, Martin f. 1864, och Erik f. 1867.

Enligt år 1878 utfärdad lagfart då ägaren till denna fastighet utom ett i hörnet mellan Refsundsvägen och 5-ans skogskifte. Fastigheten i övrigt såldes redan 1895 till Jöns Andersson (1853-1939) från Bye i Marieby. Jöns Andersson var gift med Kristina Andersson (1862-1930) från Loke. Barn: Olof f. 1898, Karl f. 1900 och Karin f. 1903. Jöns Andersson fick överta en gård med nergångna både hus och gårdsel. Han var en man med ovanlig arbetskapacitet, vilket förvisso var en tillgång när det under bolagsepoken eftersatta underhållet skulle åtgärdas. Det dröjde inte mer än ett decennium förrän där stod en av nytt friskt timmer uppförd ny stall- och ladugårdsbyggnad. Jöns Andersson var nog den siste i dom här trakterna som kunde hugga en riktig timmerknot som inte ylade när vinden ven. När Kristina och Jöns Andersson gått bort stod deras tre barn som ägare, dom hade i vart fall lagfart när skrivarens far 1927 köpte en byggnadstomt på deras åkerskifte uppe vid bygatan av dem.

Kallsve. Enligt det 1878 köpekontrakt då Jöns Olofsson till Skönviks bolag försålde N.Nolgården undantog han då ett utmärkt men sannarligt inte ännu avstyckat område. Där han sedan laga besittningsrätt erhållits, lät uppföra ett mindre bostadshus med tillhörande ekonomibyggnad. Enligt Nils Hansson (1848-1937), en son till ovannämnde Hans Munter, var till långt in på 1920-talet en av de bästa skildrarna av både befolkning och bebyggelse i gamla Rossbol. Han var den som lämnade de utförligaste skildringarna av hur Rossbol såg ut före laga skiftet när skrivarens bror Aksel med sitt ritstift skulle ge oss en bild av våra fäders Rossbol. Nils var ett levande lexikon i byns historia. År 1854 hade Jöns Olofsson blivit ägare till ett hemman i Bleka by i Lockne. Enligt ägarförteckningen i Per Perssons ”Lockne socken” i Bleka efterträddes han där av sin äldste son Olof Jönsson, f. 1857.

Vid ägarbytet på Kallsve inträdde Jöns Olovssons näst äldste son Martin, f 1864. Han var etablerad viltskinshandlare med egen fastighet i Odenslund. Under marknadsdagarna sågs han ofta med ett knippe vältrimmade rävsinn över ena armen strosande efter affärgatorna i Östersund. Men bruket och vården av Kallsve hade han anförtrott åt Nils Hansson och hans hustru Juliana (Julla) (1854-1930).

Stegen. Utdrag ur protokollfört år 1870 hållet husförhör i Rossbol: ”Torparen Pher Ersson född 1802 6 nov. (Stegen) sonen Erik Persson född 1837 9 okt. Som var gift med Olivia Carlsdotter född 1841 13 juli (troligen) samt inhysta Märta Olsdotter född 1786. ” Slut på citatet.

Makarna Olivia och Erik Persson fick två barn, först sonen Per Eriksson (1877-1939) och dottern Ida Kristina Eriksson (1881-1941). Syskonen Per och Ida Eriksson var båda barnlösa och hade aldrig haft några syskon så de var de var dom sista i den långa släktkedjan av Stegensläkten som ägt bott och brukat det sägenomspunna Stegen och där ägarnamnen växlat mellan Erik och Per. Den siste Per Eriksson blev med tiden en riks kändis för sin berömda sångröst som klingade i många konsertsalar runt om i landet

SLUTORD

Trots de hämningar som nästan ofelbart uppstår vid tillräckligt många upplevda år har jag efter ringa förmåga lyckats uppfylla det löfte som nämndes i ingressen. Jag beklagar att den tidsram som där inte kunnat hållas. Det är nästan ofrånkomligt att inte göra överskridanden både framåt och tillbaka. När byskomakaren dagsverkstorp beror på min egen uppfattning att det är ett godtagbart bevis för att den svenska välfärden ändå blev utsträckt även till de gamla dagsverkstorparnas sentida ättlingar.

Vi ska inte ringakta betydelsen av kontakter mellan generationerna och generationsgränserna. Jag betraktar det som en stor ynnest att ha få sitta och lyssna till den lilla blida Maria i Ustgårn, när hon berättade hur det var i slutet 1880-talet då hon helt plötsligt miste sin make, den driftige bonden Johannes Vilhelm Månsson, och sin enda dotter och bli mamma för sin tvååriga dotterdotter, som säkert fick sin beskärda del av kärleksfull omtanke. Om man träffade Per Gustav Olsson på gått humör kunde det bli en livfull skildring från hans tid som "hantlangare" åt bildhuggare Edler på kyrkoinredningar. Sefast i Svengårn hade säkert varit en muntergök, åtminstone fick vi det intrycket när vi blev inropade vid våra besök i Erik Magnus "diversehandel". Hans son Per var annorlunda. Men det hade väl sina problem att vara halvgårdsbonde med provinsens populäraste auktionist. En höstdag kom Per och ville ha mig till dagaman för han skulle tröska. När jag kom dit sa Per, a Lisa ske lös opp bänna sa du får köör vandringa. Det var ett ansvarsfyllt uppdrag jag fick, men det gick bra. Så det förnyades många gånger, och Pers beröm ringde länge i mina öron. Men som berättare var nog Nils Hansson bäst. Hans dystra minnen av barkbrödstiden på 1860-talet borde ha varit satta på pränt. Om man som jag satt sina båda fötter på det nittonde seklets första decennium och tagit det första trevande klivet in i det sista årtiondet bär många minnen med sig. Lungtuberkulosen hängde med sin höga dödlighets procent som ett fruktat hot över dåtidens människor, Rossbol förblev inget undantag. Under de fem åren mellan 1906 och 1911 nödgades rossbolsborna vara med och bära någon av sina grannar dit därifrån ingen återvänder. De var alla men i åldrarna 1 till 49 år. Två var aktiva bönder och dom andra inställda på att ta vid efter sina fäder. Fasten jag bara var ett barn kunde jag inte undgå att gripas av detta så ofta upprepade sorgespel.

I slutet av första världskriget drabbades stora delar av Västeuropa av en ovanligt svår influensa, som kom att kallas spanska sjukan genom att det var i Spanien den först uppträdde. Återigen blev många sjuka i Rossbol. I några gårdar undgick ingen den här farsoten. Visst kom dom först angripna på benen igen så att både sjuklingar och kreatur blev omsedda. I ett par fall tog sjukdomen en olycksbådande vändning. Båda var män och 28 år gamla. En av dem dog under en primitiv transport till sjukhuset. Han efterlämnade hustru och två små barn. Den andre avled en vecka senare. Då ingrep myndigheterna och en rödakorssystem placerades i Rossbol. Min far som var svårt sjuk levde sedan i den tron att det vart syster Lolas goda vård som satte ben under honom igen.

Sedan bara en, eller rättare sagt några tusen ljuspunkter. Natten före julafton 1918 skulle Haxäng, Lötbacken, Locknesågen och Rossbol få sitt länge efterlängtade elektriska ljus. Budkavle hade gått om handräckning åt linjemontörerna vid dragningen av högspänningen

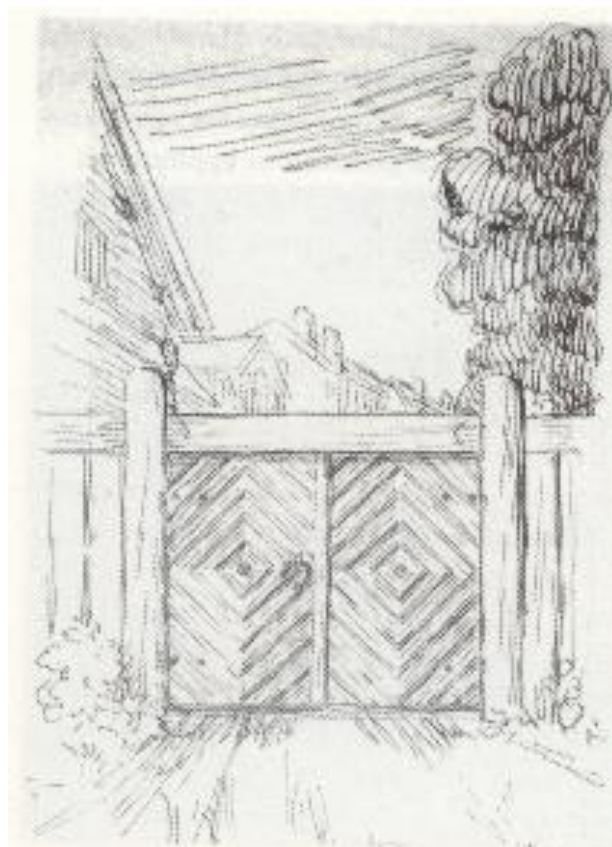
över Inlandsbanan. Och det kom folk, mycket folk. Alla ville tydligen vara med på den här ljusfesten. Men det var ju mörka midvinternatten och montörerna ville ha något att värma sina nävar vid. Inga torra träd syntes. Ett upplag 3-metersved invid järnvägsstängslet blev räddningen. Byggdams damer kom med färska bullar och varma drycker. Hade dom verkligen lyckats spara sina kortransonerade bönor? Det var så gott att dom måste ha gjort det. Det var ett ljusminne i dubbel bemärkelse! När vi skildes var GOD jul ingen tom fras. Ett nytt avsnitt i en gammal bys historia var inledd.

Till alla som med muntliga råd eller skriftliga meddelanden underlättat tillkomsten av dessa minnesanteckningar framför jag ett uppriktigt tack för hjälpen. Till den Rossbofödde Kungsbackabon, som med sina på arkivstudier grundade forskningsrön och upptäckningar varit en värdefull tillgång för tillkomsten av detta aktstycke, riktar jag ett särskilt tack. I detta beklagligt ofullständiga skick överlämnas ett av de två exemplaren till Rossbols byaman och det andra till min medhjälpare i Kungsbacka.

Änggårdens vandrarhem Brunflo den 30 juli 1992.

Helge Lindström.

Pnr 01 04 12 82 93.

*En av Rossbols byportar hittades på 1950-talet.
Aksel ritade in den i en tänkt omgivning.*

